

10 KÄLLOR

SÄTRA BRUNN

VÅRDPLAN FÖR PARKER OCH UTEMILJÖER

10 Källor

10.1 Inledning

Källorna är förstås de kanske viktigaste företeelserna vid Sätra Brunn. De är ju den ursprungliga orsaken till att miljön överhuvudtaget kommit till och använts under tre sekler. Dessutom har de som målpunkter för promenaderna påverkat lokaliseringen av alléerna och är därmed viktiga för att ge möjlighet att förstå logiken i framförallt Flemingparkens utformning. Frånsett Trefaldighetskällan och Brudkällan är källorna idag knappt skönjbara och kan uppfattas som ordinära inspektionsbrunnar. Genom att markera källorna och platserna som omger dem blir parken mer begriplig och intressant. Vi föreslår därför att man vid upprustningen av parken ägnar platserna där källorna ligger särskild omsorg och också tar fram förslag till utformning av överbyggnader o.dyl. som tydliggör källorna.

Brunns huset, interiör

10.2 Källorna

10.2.1 Trefaldighetskällan

Trefaldighetskällan är den ursprungliga och mest centralt belägna källan vid Sätra brunn. Detta var den första källa som Skragge fann i området år 1700. Källan överbyggdes första gången någon gång mellan åren 1705-08, då det första brunns huset byggdes. Det andra, och nu existerande brunns huset, tillkom år 1741. Källan och dess byggnad den är välbevarade.

Utöver underhåll är i dagsläget inga åtgärder nödvändiga att vidta.

10.2.2 Brudkällan

Brudkällan har en allmogromantisk överbyggnad. Brudkällan ligger strategiskt och är målpunkt för Brudallén. Området runt Brudkällan är idag igenvuxet.

Brunns huset, exteriör

Datum: 2003-05-16

Det skuggiga inneslutna läget känns fuktigt och instängt och inbjuder inte till vistelse.

Platsen runt källan bör bilda ett vackert och vistelsevänligt rum med tydlig karaktär.

Detta kan åstadkommas om den igenvuxna ängsmarken röjs längs Brudallén från Brudkällan och cirka hundra meter västerut. Røj också runt platsen vid Brudkällan så att rummet runt källan framstår som ett rum i ängsmarken snarare än som ett rum i skogen. Rummet kring källan skärps i utformningen. En björkbård kan planteras runt platsen och gräset hålls kortklippt. En omgestaltning av brunnsöverbyggnaden bör övervägas i samband med att man studerar utformningen av de andra källorna. Vi föreslår också att allén som går söderut mot Olofsallén tydliggörs. Komplettera allén med klippal.

Vegetationen på ömse sidor om allén ner mot Olofsallén, bör röjas längs en sträcka av minst 50 m från källan räknat. Detta ger bättre växtbetingelser för de nyplanterade klippalarna i allén och björkarna

runt själva källan, vilka båda är ljuskrävande arter. De röjda områdena bör därefter slyröjas årligen.

10.2.3 Brudgumskällan

Brudgumskällan upptogs under åren 1705-08, i samband med att Flemingparken anlades. Den har så vitt man vet aldrig varit överbyggd. Platsen är upphöjd och ligger i höjd med vägen, omgiven av slänter. Marken runtomkring är bevuxen med ett högtörtsskikt. I ytterkanterna av platsen växer sly. Själva källan döljs av ett cementlock och är idag liksom platsen den ligger på ytterst anonym. Eftersom källan har ett strategiskt läge i direkt anslutning till nya landsvägen kunde den med en tydligare utformning bli en signal mot trafikanter på väg 255.

Brudgumskällan bör tydliggöras som en viktig del i brunnsområdet. Detta kan åstadkommas genom att området runt platsen röjs. Man kan också överväga att plantera i ytterkanten av platsen runt källan, för att förtydliga källans placering i parkens struktur. En vackrare överbyggnad över källan bör övervägas.

Brudkällan 1909-10

Brudkällan idag

Brudgumskällan

Datum: 2003-05-16

10.2.4 Nya Segerkällan

Nya Segerkällan ligger i rondalen i Flemingallén, i nära anslutning till väg 255. Den nya Segerkällan togs upp senast i mitten av 1800-talet. Källan ligger i en rondal i Flemingallén i direkt anslutning till nya landsvägen. Läget är strategiskt, väl synligt från väg 255 och Brunnsplatsen, och samtidigt tydligt inordnat i allésystemet. Det är viktigt att rusta upp rondalen och källan så att platsen blir tydlig och bidrar till att göra strukturen i Sättra Brunns parker mer läsbar.

Rondalen ligger söder om landsvägen, utanför det föreslagna skyddsområdet. Det är angeläget att skapa möjlighet att inordna platsen i vården av brunnsområdet. Den kringplanterade rondalen bör återskapas, där så är möjligt. En eller två alar kan planteras på östra sidan av Flemingallén för tydliggöra rondalens form. Området runt rondalen bör röjas genom att spontant etablerad sly- och trädvegetation avlägsnas.

Nya Segerkällan

Detta gynnar också gräsväxten på ytan och ger möjlighet att etablera en ängsyta runt källan. Ytan slås fyra gånger per år de första två åren för att få bukt med lövslyet och därefter två gånger per år, med målet att hålla en jämn gräsyta av ängskaraktär i rondalen. En vackrare överbyggnad över källan bör övervägas.

10.2.5 Olofskällan

Olofskällan upptogs av intendent Glas år 1854, strax innan Olofsparken anlades åren 1855-56. Källan ligger nära vägkanten på östra sidan om den nya entrévägen. Den tycks aldrig ha haft annat än ett tämligen enkelt lock som täckning. Området runt källan är igenvuxet av sly.

Røj fram källan. Røjningen av sly föreslås också för hela sträckan utmed Olofsallén mellan nya landsvägen och Olofsstenen. Ytan röjs därefter två gånger per säsong för att hålla sly och högrötsvegetation nere. Avslaget material tas bort.

Olofskällan. Bild från Tersmedens krönika 1916.

Datum: 2003-05-16

I samband med att utformningen av de andra källornas överbyggnad studeras kan en vackrare överbyggnad över Olofskällan övervägas.

10.2.6 Ögonkällan

Ögonkällan är den högst belägna av Sätra Brunns källor och mynnar i en klippskrevla omgiven av naturmark med berghällar och tallskog. Trots att källan ligger så högt är sikten från källan idag begränsad på grund av den omgivande skogen.

Det är oklart när källan upptäcktes. Enligt gammal tradition har det funnits en källkult i området långt innan Skragge kom till bygden i början av 1700-talet. Innan de mer låglänta områdena dränerades och förseddes med gångvägar kan den högt belägna Ögonkällan ha varit den som var enklast att ta sig till och vistas vid. Kanske är detta den källa som använts längst i området?

Källan ligger i naturmark utanför den anlagda parken. Samtidigt kan den ha varit en plats varifrån man kunde ta del av parkmiljön vid Sätra Brunn. Tidigare när vegetationen var lägre hade man antagligen utblick över brunnsområdet från Ögonkällan.

Det är viktigt att Ögonkällans informella karaktär bevaras. Att sätta dit en enkel träbänk kan öka platsens användbarhet. Röjer man dessutom upp några siktlinjer som återskapar lite av den överblick över omgivningarna som antagligen fanns en gång, förstärks platsens kvaliteter ytterligare. Siktlinjerna kan tas upp mot strategiska punkter i närområdet, exempelvis Brudkällan och Olofsstenen.

Ögonkällan